

Висновки. Вивчення діючого законодавства, інструктивних матеріалів та практики ведення бухгалтерського обліку нематеріальних активів дозволяє зробити наступні висновки:

1) входження України у Світову організацію торгівлі та запровадження міжнародної практики використання об'єктів інтелектуальної власності потребує прискорення завершення отримання патентів на винаходи і наукові розробки, виконані у наукових закладах УААН та взяття їх на облік;

2) для досягнення поставленої мети необхідно продовжити наукові розробки щодо обґрунтування методики оцінки ОІВ з врахуванням особливостей їх створення і використання в аграрній сфері;

3) необхідно привести у відповідність чинне законодавство та нормативи забезпечення обліку нематеріальних активів та їх авторського права на ці об'єкти;

4) рекомендувати науковим закладам УААН використовувати запропоновану у статті методику документального оформлення та ведення обліку нематеріальних активів;

5) беручи до уваги направленість уряду до залучення в економіку України іноземного капіталу та завершення приватизації підприємств, доцільно запровадити у податковому законодавстві нарахування амортизації на гудвіл. За аналогією з методикою розрахунків, що застосовуються у розвинених країнах.

Список літератури

1. Гавкалова Н.Л., Маркова Н.С. Інтелектуальний капітал та його соціальна складова // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. — 2005. — № 1/31. — С. 16—24.
2. Легенчук С.Ф. Нематеріальні активи та інтелектуальний капітал в бухгалтерському обліку: взаємозв'язок понять // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. — 2005. — № 1/31. — С. 32—38.
3. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія: Моногр. — Житомир: ЖДТУ, 2005. — 548 с.
4. Мэтьюс М.Р., Перера М.Х.Б. Теория бухгалтерского учета: Учеб. / Пер. с англ. под ред. Я.В.Соколова, И.А.Смирновой. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. — 663 с.
5. Шулъга С.Н. Вітчизняна та міжнародна практика обліку нематеріальних активів: проблеми і протиріччя // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. — 2004. — № 4/30. — С. 54—60.
6. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Моногр. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 522 с.
7. Андриссен Д., Тиссен П. Невесомое богатство. Определение стоимости вашей компании в экономике нематериальных активов. Пер. с англ. — М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2004. — 304 с.
8. Дипиаса С.А. (младший), Эклз Р.Дж. Будущее корпоративной отчетности. Как вернуть доверие общества. — М.: Альбина Паблишер, 2003. — 212 с.
9. Малишко О. Вимірювання інтелектуального капіталу в європейських компаніях // Інтелектуальна власність. — 2006. — № 1. — С. 26—39.
10. Козырев А.М. Оценка интеллектуальной собственности и нематериальных активов. — М.: ЦЭМИ РАН, 2002. — 426 с.
11. Стрижак О. Управління інтелектуальною власністю: регіональний аспект // Інтелектуальна власність. — 2006. — № 2. — С. 23—31.

УДК 631.162:657.1.001

О.М. Костенко,
головний бухгалтер,
СПДФО Недєліної О.А.

ОБЛІК І АНАЛІЗ ЯК ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Сучасний стан агропромислового комплексу України породжує спектр гострих соціально-економічних проблем: зменшуються обсяги виробництва і споживання продукції, знижується ефективність діяльності організаційно-правових структур. Комплекс заходів щодо фінансової санації сільськогосподарських підприємств вимагає невідкладної розробки нових і вдосконалення вже існуючих систем, методів, методик та інших прийомів управління з метою підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Розв'язання даної проблеми ускладнюється не зовсім вдалим реформуванням статистики і бухгалтерського обліку, що призвело до

погіршення інформаційного забезпечення менеджменту.

Питанням формування обліково-аналітичної системи управління на основі якісної інформації присвячено праці як вітчизняних, так і зарубіжних економістів, зокрема: І.О. Белебехи, Ф.Ф. Бутинця, Б.Й. Валуєва, О.Д. Гудзинського, В.А. Дерія, К. Друрі, Р. Вандер Віла, І.І. Каракоза, А.Н. Кашаєва, Г.Г. Кірейцева, Т.М. Ковальчук, І.Д. Лазаришиної, В.Б. Лібермана, В.Г. Лінника, В.Ф. Палія, Н.М. Погребняк, П.Т. Саблука, В.К. Савчука, В.В. Сопка, Л.К. Сука, Л.С. Шатковської та ін. Незважаючи на значні здобутки у дослідженнях вчених, потребують

поглибленої розробки теоретичні та методологічні аспекти обліково-аналітичного забезпечення керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств своєчасною та якісною інформацією.

Мета статті полягає в узагальненні ролі функцій обліку та аналізу, реалізація яких в повному обсязі дозволяє сформувати ефективну обліково-аналітичну систему управління діяльністю підприємств.

Ефективність виробництва будь-якого підприємства значною мірою залежить від якості управлінських рішень. Ці рішення базуються на обліково-аналітичній інформації, що готується за допомогою системи обліку й обробляється методами аналізу. Дослідження сутності обліку та аналізу як функцій управління свідчать про те, що погляди вчених, зокрема І.О. Белебехи, Ф.Ф. Бутинця, Г.Г. Кірейцева, щодо місця й ролі обліку та аналізу в управлінській діяльності формуються у трьох основних напрямках:

- вид управлінської діяльності;
- основні функції менеджменту;
- інформаційна основа для управлінських рішень.

Відомий економіст О.Д. Гудзинський розглядає обліково-аналітичний механізм «... як систему ведення обліку і аналізу господарської діяльності, форму регулювання економічних відносин» [7, с. 125]. Аналізуючи логістичну модель прийняття управлінського рішення (рис.), необхідно зазначити, що функція обліку в даному випадку є необхідною умовою здійснення як оперативного, так і стратегічного менеджменту.

Бухгалтерський облік акумулює узагальнюючі дані – інформацію про діяльність підприємства, її складові елементи, зміни, що відбуваються, стан взаємозв'язків і взаємовідносин підприємства з іншими суб'єктами господарювання. На думку В.Б. Лібермана: «Облік як самостійна функція управління є засобом відображення процесів планомірного розвитку як на окремих підприємствах, так і в цілому» [14]. Виходячи із вищесказаного, не можна не погодитись з думкою, що облік є основною або загальною функцією управління.

Ефективний менеджмент передбачає організацію обліку конкретного суб'єкта господарювання за такими принципами:

- повнота й аналітичність інформації (показники звітів не повинні потребувати аналітичних процедур);
- періодичність (відображає виробничий і комерційний цикли підприємства, цінність інформації визначається доцільністю і вчасністю, точність інформації при скороченні часу підготовки забезпечує графік збору, обробки і групування даних);
- оцінка результатів діяльності структурних підрозділів і підприємства в цілому;
- узгодженість (приспосованість до потреб оперативного управління);
- комплексний підхід і взаємозв'язок усіх видів обліку;
- бюджетний метод управління витратами, фінансами, комерційною діяльністю (використовується на великих підприємствах, передбачає планування всіх сфер діяльності). Дотримання цих принципів є

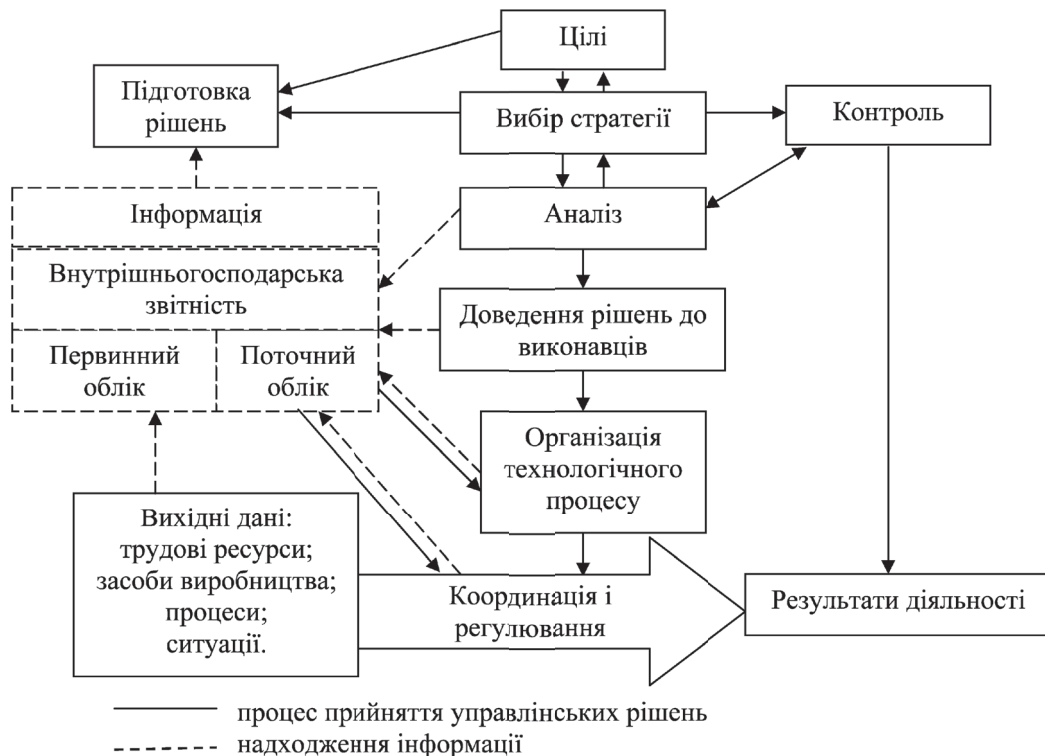

Рис. Процес розробки і прийняття рішення в менеджменті [10]

головною умовою виконання обліком своїх функцій у менеджменті.

Отже, управлінські функції через облік спрямовані на налагодження економічних взаємозв'язків між виробничими підрозділами основного, обслуговуючого, допоміжного, підсобного виробництва та функціональних служб з метою ефективного прийняття управлінських рішень.

Щодо економічного аналізу, то він відіграє ключову роль в обліково-аналітичній системі управління виробництвом. На рис. показано його вплив і всебічну взаємодію з обліком, стратегічним менеджментом і контролем. Так, на думку Я.Г. Берсуцького: «економічний аналіз виступає інформаційною базою для прийняття управлінських рішень, за допомогою якого реалізуються основні функції управління: планування, облік і контроль, регулювання, організація і стимулювання» [4, с. 8]. В.П. Долинський вважає, що всебічний і систематичний аналіз є необхідною умовою науково обґрунтованого керівництва, дозволяє своєчасно і правильно приймати управлінські рішення як з поточних економічних питань, так і на віддалену перспективу [8, с. 3].

Управління діяльністю, що включає комплексну взаємодію обліку та аналізу, є однією із складових обліково-аналітичної системи підприємства. Проте ефективність функціонування останньої підвищується при всебічному дослідженні й самого підприємства як системи, з підходами до її формування, зовнішнім і внутрішнім середовищем. Слід також застосовувати системний підхід і до інформаційного забезпечення управлінських рішень.

Підвищення ефективності використання інформаційних систем досягається шляхом наскрізної побудови і сумісності інформаційних систем, що дозволяє усунути дублювання і забезпечити багаторазове використання інформації, установити визначені інтеграційні зв'язки, підвищити ступінь використання інформації. Інформаційне забезпечення поширює інформацію для користувачів, необхідну для вирішення управлінських, науково-виробничих та інших питань, що виникають у процесі діяльності. Зміст кожної конкретної інформації визначається потребами управлінських ланок і процесів управління для прийняття обґрунтованих раціональних рішень. У зв'язку з цим інформація має відповідати таким вимогам як стислість, чіткість формулювань, своєчасність надходження, задоволення потреб конкретних споживачів, точність і вірогідність, правильний добір початкових відомостей, оптимальність систематизації і безперервність збору й обробки зведень.

Глибокий і ретельний аналіз та облікові процедури і на цьому рівні системних досліджень сприяють трансформації інформаційних потоків в аналітичне забезпечення, на основі якого і створюється обліково-аналітична система.

Висновки. Облік та аналіз як основні функції управління створюють інформаційні передумови: 1) для розвитку підприємства; 2) для контролю і регулювання відхилень у діяльності виробничих і управлінських структур, що знижують можливість досягнення цілей і тим самим являють загрозу фінансовій стійкості та життєдіяльності підприємства.

Ефективність менеджменту залежить від якості обліково-аналітичного забезпечення, яке включає комплексне накопичення первинних даних, їх групування у певній послідовності та систематизацію з використанням способів і прийомів економічного аналізу, що в свою чергу допомагає створити умови для підготовки і прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Список літератури

1. Аналіз і контроль в управлінні сільськогосподарським виробництвом / Гайдуцький П.І., Габор С.С., Саблук П.Т., Стечишин В.В. — К.: Урожай, 1986. — 104 с.
2. Баренгольц Я.М., Долинський В.П. Облік і аналіз господарської діяльності: Підруч. — К.: Вища шк., 1994. — 208 с.
3. Белебеха І.О. Бухгалтерський облік в системі управління господарством. — К.: Урожай, 1974. — 144 с.
4. Берсуцкий Я.Г., Дугинская И.А., Дугинский Б.Л. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: Учеб. пос. — Д.: ДИЗХП, 2000. — 181 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Управленческий учет: есть ли такой? // Проблемы развития теории бухгалтерского учета и контроля: Моногр. — Брест-Житомир: ЖГТУ, 2004. — С. 53—81.
6. Гарасим П.М., Давидович І.Є., Хомин П.Я. Управлінський облік на підприємствах. — Тернопіль: Економічна думка, 2001. — 270с.
7. Гудзинский А.Д. Развитие механизма управления сельскохозяйственным производством. — К.: Изд-во УСХА, 1992. — 224 с.
8. Долинський В.П. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. — К.: Урожай, 1993. — 152 с.
9. Завадський Й.С. Менеджмент: Management. — К.: Вид-во Європейського ун-ту — Т.1 — 3-вид., доп., 2002. — 542 с.
10. Іванюта П.В. Управлінський облік — інструмент антикризового управління // Ринкова трансформація економіки АПК: колективна моногр. учотирьох частинах/ За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. Ч. 3. Фінансово-кредитна система. — К.: ІАЕ УААН, 2002. — 331 с.
11. Кірейцев Г.Г. Розвиток функцій бухгалтерського обліку // Розвиток науки про бухгалтерський облік. Зб. тез текстів виступів на наук. міжнар. конф. Ч.І. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — С.67—71.
12. Кирейцев Г.Г. Функции учета в механизме управления сельскохозяйственным производством. — К.: Изд-во УСХА, 1992. — 240 с.
13. Кропивко М.Ф. Інформація в управлінні агропромисловим виробництвом. — К.: ІАЕ УААН, 1997. — 252 с.
14. Либсман В.Б. Автоматизированная система обработки экономической информации на предприятиях. — М.: Экономика, 1981. — 184 с.
15. Савчук В.К. Аналітичний менеджмент // Развитие бухгалтерского учета и контроль в контексте европейской интеграции: Моногр. — Житомир—Краматорск: ЧП «Рута», 2005. — С. 350—353.
16. Савчук В.К. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. — К.: Урожай, 1995. — 328 с.
17. Шатковська Л.С. Економічний контроль на сільськогосподарських підприємствах: Навч. посіб. — К.: Урожай, 1994. — 187 с.